

**Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle ehdotuksesta
neuvoston puitepäättökseksi (rikosrekisteritietojen vaih-
don järjestäminen ja sisältö Euroopan unionin jäsenvalti-
oiden välillä)**

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti
lähetetään Eduskunnalle Euroopan yhteisöjen
komission 22 päivänä joulukuuta 2005 teke-
mä ehdotus neuvoston puitepäättökseksi ri-

kosrekisteritietojen vaihdon järjestämisestä ja
sisällöstä jäsenvaltioiden välillä sekä ehdo-
tuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 18 päivänä toukokuuta 2006

Oikeusministeri *Leena Luhtanen*

Lainsäädäntöneuvos Aki Rasilainen

**EHDOTUS NEUVOSTON PUITEPÄÄTÖKSEKSI RIKOSREKISTERITIE TOJEN VAIH-
DON JÄRJESTÄMISESTÄ JA SISÄLLÖSTÄ JÄSENVALTIOIDEN VÄLILLÄ****1. Yleistä**

Euroopan yhteisöjen komissio on 22 päivänä joulukuuta 2005 tehnyt Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 31 artiklan, sellaisena kuin se on muutettuna Nizzan sopimuksella, sekä 34 artiklan 2 kohdan b alakohdan nojalla ehdotuksen neuvoston puitepäätökseksi rikosrekisteritietojen vaihdon järjestämisestä ja sisällöstä jäsenvaltioiden välillä.

Maaliskuun 25 ja 26 päivänä 2004 kokoonnutunut Eurooppa-neuvosto antoi terrorismin torjuntaa koskevan julkilausuman, jonka mukaan rikostuomioita koskevan tietojenvaihdon parantaminen asetetaan ensisijaiseksi tavoitteeksi. Eurooppa-neuvosto vahvisti tavoitteen 4 ja 5 päivänä marraskuuta 2004 Haagin ohjelmassa (EUVL C 53, 3.3.2005, s. 1) ja toivoi, että tuomioita ja oikeudenmestyksiä koskevien kansallisten rekisteritietojen vaihtoa lisättäisiin. Nämä tavoitteet mainitaan Haagin ohjelman toteuttamista koskevassa toimintasuunnitelmassa, jonka komissio ja neuvosto hyväksyivät 2 ja 3 päivänä kesäkuuta 2005.

Puitepäättösehdotus on jatkoa komission 25 päivänä tammikuuta 2005 antamalle valkoiselle kirjalle rikostuomioita koskevasta tietojenvaihdosta ja tuomioiden vaikutuksesta Euroopan unionin alueella (KOM(2005) 10 lopullinen). Valkoinen kirja on saatettu eduskunnan tietoon kirjeellä E 17/2005 vp. Valkoiseen kirjaan on koottu niitä ongelmallisia näkökohtia, joita keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa vuonna 1959 tehdyn yleissopimuksen 13 ja 22 artiklojen mukaisissa tietojenvaihtomenettelyissä on ilmennyt. Valkoisen kirjan tavoitteen mukaan tietojenvaihtojärjestelmällä on pyrittävä siihen, että loppukäyttäjä saa tiedon unionin alueella

annetusta rikostuomiosta oman valtionsa rikosrekisterin välityksellä hyvin lyhyessä toimitusajassa sähköisessä ja varmistetussa muodossa. Toisessa jäsenvaltiossa annetun samaa vastaajaa koskevan tuomion huomiioon ottamiseksi uudessa rikosprosessissa komissio on tehnyt ehdotuksen neuvoston puitepäätökseksi (KOM(2005) 91 lopullinen), joka on saatettu eduskunnan tietoon kirjeellä U 25/2005 vp.

Nyt kysymyksessä oleva ehdotus puitepäätökseksi toteuttaa osaltaan yhdessä edellä mainitun puitepäättösehdotuksen kanssa rikosoikeudellisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta, jonka täytäntöönpanotoimista neuvosto on hyväksynyt ohjelman 29 marraskuuta 2000 (EYVL C 12, 15.1.2001, s. 10). Sen toimenpide nro 3 mukaan keskinäisen tiedonkulun helpottamiseksi olisi otettava käyttöön vakiolomake aiempien tuomioiden pyytämistä varten, joka käännetään unionin eri kielille Schengenin elimiä varten laaditun mallin mukaisesti.

Puitepäätöksellä pyritään parantamaan erityisesti Euroopan unionin kansalaisille annettuja rikostuomioita koskevien tietojen vaihtoa. Sen tarkoituksena on varmistaa, että se jäsenvaltio, jonka kansalainen tuomittu on, voisi vastata asianmukaisesti sen kansalaisten rikosrekisteritietoja koskeviin tiedusteluihin muista jäsenvaltioista. Sillä tähdätään tietokoneistetun rikostuomiotietojen vaihdantajajärjestelmän rakentamiseen ja kehittämiseen sellaisen yhtenäistetytietomuodon perustalle, joka mahdollistaa tietojen vaihtamisen yhtenäisessä, sähköisessä ja koneellisesti helpposti käännettävässä muodossa.

Puitepäätöksellä korvattaisiin keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa vuonna 1959 tehdyn yleissopimuksen 22 artikla Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisissä suhteissa.

2. Pääasiallinen sisältö

Puitepäätyksen tarkoituksena on sen 1 artiklan mukaan 1) määrittellä keinot, miten jäsenvaltio, jossa on annettu tuomio toisen jäsenvaltion kansalaista vastaan (tuomiojäsenvaltio), voi lähettää tiedon sellaisesta tuomiosta jäsenvaltioon, jonka kansalainen tuomittu on (kansalaisuusjäsenvaltio); 2) velvoittaa kansalaisuusjäsenvaltio säilyttämään tieto tuomiosta ja yksilöidä noudatettavat tavat vastata rikosrekisteritietoja koskeviin tiedusteluihin ja 3) luoda kehys tietokoneperusteisen tietojenvaihtojärjestelmän rakentamiselle ja kehittämiselle jäsenvaltioiden välille.

Puitepäätysehdotuksen 2 artiklassa määritellään käsitteet 'tuomio' ja 'rikosrekisteri'. Tuomiolla tarkoitetaan joko rikostuomioistuimen tai sellaisen hallintoviranomaisen lupullista päätöstä, josta voidaan valittaa nimenomaan rikosasioissa toimivaltaiseen tuomioistuimeen, joka voi todeta henkilön syyllistyneen rikokseen tai kansallisen lain mukaisesti rangaistavaan lainvastaiseen tekkoon. Määritelmä viittaa siis ainoastaan rikostuomioistuimen lopullisiin tuomioihin tai hallinnollisiin päätöksiin, jotka voisivat olla tuomioistuintuomioita. Siihen sisältyisivät esimerkiksi sellaiset tieliikenne rikokset, joiden arvioimista varten rikosrekisteritiedot ovat erityisen hyödyllisiä. Rikosrekisterillä tarkoitetaan kansallista rekisteriä tai rekistereitä, joihin tallennetaan tietoja tuomioista kansallisen lain mukaisesti.

Puitepäätyksen tarkoituksen toteuttamiseksi jokaisen jäsenvaltion on 3 artiklan mukaan nimettävä keskusviranomainen. Kuitenkin 4 artiklan mukaista tietojen lähettämistä ja 6 ja 7 artikloissa tarkoitettuihin kyselyihin vastaamista varten jäsenvaltiot voivat nimetä yhden tai useamman keskusviranomaisen.

Tuomiojäsenvaltion velvollisuuksiin kuuluu 4 artiklan mukaan varmistaa, että kaikista sen alueella annettavista tuomioista ilmenee kansalliseen rikosrekisteriin talletettaessa tuomitun henkilön kansallisuus, jos tämä on toisen jäsenvaltion kansalainen. Keskusviranomaisen tulee mahdollisimman pian ilmoittaa toisten jäsenvaltioiden keskusviranomaisille kaikista niiden kansalaisia vastaan alueellaan annetuista tuomioista sellaisina kuin ne talletetaan rikosrekisteriin. Lähettävään tietoon tulee sisältyä myös tieto siitä,

kuinka kauan tieto tuomiosta säilyy tuomiojäsenvaltion rekisterissä sen kansallisen lainsäädännön mukaan. Tuomiojäsenvaltion keskusviranomaisen tulee heti välittää kansalaisuusjäsenvaltion keskusviranomaiselle tieto kaikista sen kansallisen lainsäädännön mukaisista toimenpiteistä, jotka koskevat rikosrekisterissä säilytettävän tiedon muuttamista tai hävittämistä mukaan lukien ne, jotka vaikuttavat tiedon säilyttämisen keston.

Viides artikla säättää kansalaisuusjäsenvaltion velvollisuuksista. Sen tulee säilyttää kaikki sille 4 artiklan mukaisesti lähetetty tieto, jotta se voi lähettää sen uudelleen 7 artiklan mukaisesti. Jos 4 artiklan mukaisesti saatua tietoa muutetaan tai poistetaan tuomiojäsenvaltiossa, on kansalaisuusjäsenvaltion tehtävä vastaavat muutokset ja poistot. Kansalaisuusjäsenvaltio saa käyttää vain tällä tavoin ajantasaistettua tietoa. Edellä mainitun tiedon muuttamista tai poistamista koskevan velvollisuuden johdosta tuomitun asema ei kuitenkaan saa kansallisessa menettelyssä muodostua epäedullisemmaksi kuin jos hänet olisi tuomittu kansallisessa tuomioistuimessa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että jos ulkomainen tuomio olisi kansallisena tuomiona kansallisten säännösten mukaan jo poistettu rekisteristä, kansalaisuusjäsenvaltio ei saa käyttää tuomiota kansallisessa menettelyssä. Sen tulee kuitenkin aina voida lähettää tieto siitä johonkin toiseen jäsenvaltioon sen pyynnöstä.

Kuudennessa artiklassa säännellään tuomioita koskevan tiedon pyytämisestä. Kun jäsenvaltion kansallisesta rikosrekisteristä pyydetään tietoa, keskusviranomainen voi kansallisen lainsäädännön mukaisesti esittää pyynnön toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle tiedon saamiseksi sen rikosrekisteristä. Kun henkilö pyytää tietoa omasta rikosrekisteristään, jäsenvaltion keskusviranomainen, jolle pyyntö on tehty, voi kansallisen lainsäädännön mukaisesti esittää pyynnön toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle tiedon saamiseksi sen rikosrekisteristä, jos kyseinen henkilö on tai on ollut joko pyynnön esittäneen tai pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion asukas tai kansalainen.

Seitsemäs artikla sääntelee vastausta tuomiotietoja koskevaan pyyntöön. Jos kuudennen artiklan mukaisesti pyydetään tietoja rikosoikeudenkäyntiä varten kansalaisuus-

jäsenvaltion keskusviranomaiselta, tämän valtion tulee lähettää tietoja pyytäneen jäsenvaltion keskusviranomaiselle seuraavat tiedot:

- a) kansalliset tuomiot
- b) muissa jäsenvaltioissa annetut tuomiot, joista tieto on 4 artiklaa soveltaen lähetetty tämän puitepäättöksen täytäntöönpanon jälkeen ja tieto on säilytetty 5 artiklan mukaisesti
- c) muissa jäsenvaltioissa annetut tuomiot, joista tieto on lähetetty ennen tämän puitepäättöksen täytäntöönpanoa
- d) kolmansissa valtioissa annetut tiedossa olevat tuomiot

Kun rikosrekisteritietoja pyydetään 6 artiklan mukaisesti muuta tarkoitusta kuin rikosoikeudenkäyntiä varten kansalaisuusjäsenvaltion keskusviranomaiselta, tämän valtion tulee antaa vastaus kansallisen lainsäädännön mukaisesti kansallisista tuomioista ja sen tiedossa olevista kolmansissa maissa annetuista tuomioista. Kansalaisuusjäsenvaltion keskusviranomaisen tulee välittömästi varmistaa tuomiojäsenvaltion keskusviranomaiselta, ovatko ja missä laajuudessa sen antamia tuomioita koskevat tiedot lähetettävissä tietoja pyytäneelle jäsenvaltiolle.

Kahdeksas artikla sisältää säännökset rikosrekisteritietoja koskeviin pyyntöihin vastattaessa noudatettavista määräaajoista jäsenvaltioiden välillä.

Yhdeksännen artiklan mukaan rikosoikeudenkäyntiä varten pyydettyjä henkilötietoja saa niitä pyytänyt jäsenvaltio käyttää ainoastaan sitä oikeudenkäyntiä varten, jota varten niitä on pyydetty. Muita tarkoituksia varten pyydettyjä henkilötietoja saa niitä pyytänyt jäsenvaltio kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti käyttää vain niitä tarkoituksia varten, joita varten niitä on pyydetty ja pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion asettamissa rajoissa. Mainituista rajoituksista huolimatta henkilötietoja voidaan kuitenkin käyttää, jos yleiseen turvallisuuteen kohdistuu välitön ja vakava uhka.

10 artiklassa säännellään tietojen vaihdossa käytettävistä kielistä.

Jokaisen jäsenvaltion on kolmen vuoden siirtymäajan kuluessa tehtävä vaadittavat tekniset muutokset voidakseen käyttää tietojen vaihdannassa yhtenäistä tietomuotoa ja siirtää sitä sähköisesti toiseen jäsenvaltioon.

Keskusviranomaisten välinen yhtenäistetty sähköinen tieto rikosrekistereistä sisältää seuraavat tiedot:

- a) tuomitun henkilöllisyys (sukunimi, etunimi, syntymäaika, syntymäpaikka, mahdolliset peite- tai salanimet, sukupuoli, kansallisuus, oikeushenkilön oikeudellinen muoto ja rekisteröity kotipaikka)
- b) tuomiot (aika ja paikka, tuominneen viranomaisen luonne)
- c) tuomion perusteena olevat tosiseikat (aika, paikka, luonne, rikosnimike, sovellettu rikoslaki)
- d) tuomion sisältö (tuomiolauselma, oheisrangaistukset, turvaamistoimet, täytäntöönpanoa koskevat päätökset, oikeudenmenetykset yms.)

Suosituksia rikosrekisteritietojen kokoamista ja säilyttämistä koskevista yhtenäisistä muodoista antaa jäsenvaltioiden ja komission edustajista perustettava komitea, jonka perustamisesta ja päätöksentekomenettelystä säännellään 12 ja 13 artiklassa.

Jäsenvaltioiden välillä puitepäättös täydentää keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (20.4.1959) 13 artiklan säännöksiä, sen lisäpöytäkirjoja (17.3.1978 ja 8.11.2001), keskinäisestä oikeusavusta Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyä yleissopimusta (29.5.2000) ja sen pöytäkirjaa (16.10.2001).

Vaikuttamatta jäsenvaltioiden ja kolmansien valtioiden välisiin suhteisiin puitepäättös korvaa jäsenvaltioiden keskinäisissä suhteissa keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen 22 artiklan säännökset sellaisina kuin niitä on täydennetty sanotun sopimuksen lisäpöytäkirjan 4 artiklassa (17.3.1978).

Puitepäättös kumoaa päätöksen 21 päivästä marraskuuta 2005 rikosrekisteritietojen vaihtamisesta.

Puitepäättös ei vaikuta jäsenvaltioiden välillä kahden- tai monenkeskisesti solmittujen edullisempien säännösten soveltamiseen.

3. Vaikutus Suomen lainsäädäntöön

3.1. Rikosrekisteriin merkittävät tiedot ja niiden vaihtaminen valtioiden välillä

Rikosrekisterilain (770/1993) 2 §:n mukaan

rikosrekisteriin merkitään tiedot tuomioistuinten ratkaisuksista, joilla henkilö on Suomessa tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen, yhdyskuntapalveluun, ehdolliseen vankeuteen, ehdollisen vankeuden ohessa tuomittuun sakkoon, yhdyskuntapalveluun tai valvontaan, nuorisorangaistukseen, nuorisorangaistuksen sijasta sakkoon, viraltapanoon tai jätetty rikoslain (39/1889) 3 luvun 4 §:n 1 ja 2 momentin nojalla rangaistukseen tuomitsematta. Rikosrekisteriin ei kuitenkaan merkitä tietoja sakon muuntorangaistuksesta eikä siviilipalveluslain (1723/1991) nojalla tuomituista vankeusrangaistuksesta. Rikosrekisteriin merkitään myös tiedot ratkaisuksista, joilla oikeushenkilö on tuomittu yhteisösakkoon (654/2004).

Rikosrekisterilain 2 §:n 3 momentin mukaan rikosrekisteriin merkitään henkilön nimi, henkilötunnus ja kansalaisuus sekä tiedot tuomioistuinten ratkaisuksista, syyksi luetuista rikoksista ja tuomituista rangaistuksista, rangaistusten suorittamisesta sekä armahtamisesta. Oikeushenkilöstä ja sille tuomitusta yhteisösakosta merkitään rikosrekisteriin vastaavat tiedot. Kansalaisuuden sijasta rekisteriin merkitään kuitenkin oikeushenkilön kotipaikka, eikä tietoa yhteisösakon maksamisesta merkitä.

Rikosrekisterilain 2 §:n 2 momentin mukaan rikosrekisteriin merkitään siten kuin asetuksella säädetään tiedot tuomioistuinratkaisuksista, joilla Suomen kansalainen ja Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen on ulkomailla tuomittu 1 momentissa mainittua seuraamusta vastaavaan seuraamukseen. Rikosrekisteriasetuksen (772/1993) 3 §:n mukaan ulkomailla tuomittua rangaistusta koskeva tieto merkitään rikosrekisteriin, jos tuomio on annettu pohjoismaissa, keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (SopS 30/81) jäsenvaltiossa tai tieto muualla annetusta tuomiossa on rikosrekisteriin tullut virkateitse. Rekisterinpitäjä harkitsee, vastaako ulkomailla tuomittu rangaistus sellaista seuraamusta, joka rikosrekisterilain (770/93) 2 §:n nojalla merkittäisiin Suomessa rikosrekisteriin.

Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosrekisterin pitämisestä annetun asetuksen (598/1963) 1 §:n mukaan Suomen rikosrekisteriin merkitään rikosrekisterilain (770/93) 2 §:n mukaisesti Islannin,

Norjan, Ruotsin tai Tanskan rikosrekisteriä pitävän viranomaisen ilmoittamat tiedot sellaisesta Suomen kansalaiselle tai Suomessa pysyvästi asuvalle ulkomaalaiselle tuomitusta rangaistuksesta, joka vastaa Suomessa rikosrekisteriin merkittävää seuraamusta.

Viimeksi mainitun asetuksen 5 §:n mukaan Suomen rikosrekisterin pitäjän on ilmoitettava Islannin, Norjan, Ruotsin tai Tanskan rikosrekisteriä pitävälle viranomaiselle rekisteriin merkityt tiedot, jotka koskevat mainitun maan kansalaiselle tai pysyvästi mainitussa maassa asuvalle ulkomaalaiselle tuomitua seuraamusta tai sen täytäntöönpanoa. 6 §:n mukaan Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan tuomioistuimelle tai syyttäväviranomaiselle on pyynnöstä annettava Suomen rikosrekisteristä rikosrekisterin ote vireillä olevaa asiaa varten.

Rikosrekisterilain 4 §:n 2 momentin mukaan rikosrekisteritietoja luovutetaan vieraan valtion viranomaiselle rikosasian käsittelyä varten siten kuin keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (SopS 30/81) 13 artiklassa määrätään. Mainitun sopimuskohdan mukaan pyynnön vastaanottaneen osapuolen tulee antaa rikosrekisteriotteita, joita toisen sopimuspuolen oikeusviranomaiset pyytävät rikosasian käsittelyä varten, samassa laajuudessa kuin sen omat oikeusviranomaiset ovat vastaavanlaisissa asioissa oikeutettuja niitä saamaan. Muita tarkoituksia kuin rikosasian käsittelyä varten ei rikosrekisteritietoja ulkomaille Suomen lainsäädännön mukaan luovuteta. Mainitun yleissopimuksen rangaistus päätöksiä koskevien tietojen vaihtamista koskevan 22 artiklan mukaan sopimuspuolen tulee ilmoittaa jokaiselle muulle sopimuspuolelle sellaisista viimeksi mainitun osapuolen kansalaisia koskevista rangaistus päätöksistä ja niistä johtuvista toimenpiteistä, jotka merkitään sen rikosrekisteriin. Oikeusministeriöiden tulee toimittaa toisilleen sanotut ilmoitukset vähintään kerran vuodessa. Lisäksi sopimuspuolen, joka on antanut edellä mainitut ilmoitukset, tulee toimittaa asianomaiselle toiselle sopimuspuolelle kussakin tapauksessa tämän pyynnöstä jäljennökset päätöksistä ja toimenpiteistä sekä muita niihin liittyviä tietoja, jotta tämä voi harkita, vaativatko ne valtiosisäisiä toimenpiteitä. Liittyessään sanottuun sopimukseen Suomi antoi 22 artik-

lasta selityksen, jonka mukaan Suomi ilmoittaa muille sopimuspuolille 22 artiklassa tarkoitetuista rangaistuspäätöksistä vain sikäli kuin mainitut tiedot ovat saatavana rikosrekisteristä 20 päivänä elokuuta 1993 annetun (770/93) rikosrekisterilain nojalla. Suomi ei ilmoita rangaistuspäätösten jälkeen seuranneista toimenpiteistä (L 284/1981 3 §).

Tietojen säilytysaika rikosrekisterissä riippuu tuomitusta rangaistuksesta ja vankeusrangaistuksen kestosta. Tietojen poistamisesta rikosrekisteristä säädetään rikosrekisterilain 10 §:ssä. Sen 3 momentin mukaan ulkomailla tuomittuja seuraamuksia koskevat tiedot poistetaan noudattamalla soveltuvin osin kotimaisia tuomioita koskevia periaatteita.

Rikosrekisteriä pitää yllä oikeusrekisterikeskus.

3.2. Sakkorangaistusten sekä ajo- ja liiketoimintakieltojen rekisteröinti

Rikosrekisteriin ei Suomessa siis merkitä rangaistuksia, joissa pääseuraamus on ainastaan sakkoa. Sakkorangaistusten täytäntöönpanoa varten oikeusrekisterikeskus pitää kuitenkin yllä sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 5 luvun mukaista sakkorekisteriä. Eri viranomaisten oikeudesta saada tietoja sakkorekisteristä on säädetty erikseen lailla. Tuomioistuimet eivät voi omaloitteisesti saada tietoja sakkorekisteristä. Sakkorekisteristä ei luovuteta tietoja ulkomaille. Sakkorekisterin tiedot oikeusrekisterikeskus on koonnut omista tuomiolauselmista, rangaistusmääräys- ja rikesakkorekistereistään. Viimeksi mainituista rekistereistä ei ole annettu säännöksiä.

Moottorikäyttöistä ajoneuvoa kuljetettaessa tehtyjä rikoksia, niistä seuranneita rangaistuksia ja hallinnollisia tai muita seuraamuksia koskevat tiedot rekisteröidään ajo-oikeutta koskevaa päätöksentekoa ja valvontaa varten ajoneuvoliikennerekisteriin ajoneuvoliikennerekisteristä annetun lain (541/2003) 6 §:n 3 kohdan nojalla. Toisen valtion poliisi- ja oikeusviranomaiset voivat saada niistä tiedon poliisin välityksellä saman lain 16 §:n nojalla. Ajoneuvoliikennerekisteriä pitää ajoneuvohallintokeskus, joka saa edellä mainitut tiedot liikennerikoksista ja niiden seuraamuksista oikeushallinnolta so. oikeusrekisterikeskuksesta.

Oikeusrekisterikeskus pitää liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) 21 §:ssä tarkoitettua rekisteriä yleisten tuomioistuinten antamista liiketoimintakielloista.

3.3. Puitepäätöksestä aiheutuvat muutokset

Puitepäätöksen tarkoituksena on perustaa Euroopan unionin alueelle rikosrekisteritietojen koskeva tietojen vaihtojärjestelmä, jossa eri jäsenvaltioissa tuomittua koskevat tiedot kootaan tuomitun kansalaisuusjäsenvaltion rekisterinpitäjälle. Kansalaisuusjäsenvaltion rekisterinpitäjä säilyttää kaikki sille lähetetyt tiedot niiden myöhempää käyttöä varten. Tietoja käytettäessä toisten jäsenvaltioiden rekisterinpitäjät tiedustelisivat tietoja kansalaisuusjäsenvaltion rekisteristä, jonka pitäjä vastaisi tiedusteluihin yhtenäisessä sähköisessä tietomuodossa.

Puitepäätös edellyttää, että toisessa jäsenvaltiossa Suomen kansalaiselle annetun tuomion tiedot tulee Suomessa tallentaa sellaisina kuin tämä jäsenvaltio on ne rekisteriinsä tallentanut ja Suomen rekisterinpitäjälle lähettänyt. Kansalaisuusjäsenvaltion rekisterinpitäjä ei kuitenkaan ole velvollinen tallentamaan saamiaan tietoja nimenomaan kansalliseen rikosrekisteriin, vaan tallentamisvelvollisuus rajoittuu tietojen säilyttämiseen josakin muodossa. Nykyisin rekisterinpitäjän tulee tietoja ulkomaisesta tuomiosta rikosrekisteriin merkittäessä harkita, vastaako tuomittu rangaistus sellaista suomalaista rangaistusta, joka rikosrekisterilain 2 §:n nojalla merkittäisiin rekisteriin. Puitepäätöksellä ei muuteta tätä. Tietojen sähköinen vaihtojärjestelmä kuitenkin valmistuttuaan parantaisi rekisterinpitäjän edellytyksiä tehdä aikaisempaa tarkempia vastaavuusratkaisuja.

Puitepäätös merkitsisi muutosta toisessa jäsenvaltiossa Suomen kansalaiselle annettua ja rikosrekisteriin merkittyä tuomiota koskevien tietojen säilytysaikaan ja tietojen poistamiseen rikosrekisteristä. Tällaisten tuomioiden säilytysaika rikosrekisterissä määräytyisi lähtökohtaisesti tuomiojäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Jos vastaavan tuomion säilytysaika rekisterissä Suomen lainsäädännön nojalla olisi kuitenkin sitä lyhyempi, olisi tuomio poistettava Suomen rikosrekisteristä jo aikaisemmin. Tieto tuomi-

osta olisi siinäkin tapauksessa Suomessa säilytettävä jossakin muualla kuin rikosrekisterissä, jotta tieto siitä voitaisiin tarvittaessa lähettää toiseen kyseisen tuomitun tietoja kysyvään jäsenvaltioon.

Puitepääatöksessä edellytetty olennaisin muutos olisikin tällaisen säilytysluettelorekisterin perustaminen sellaisia toisessa jäsenvaltiossa Suomen kansalaiselle annettuja rikostuomioita varten, joita ei merkitä lainkaan Suomen rikosrekisteriin tai jotka poistetaan Suomen lainsäädännön nojalla rikosrekisteristä aikaisemmin kuin tuomiojäsenvaltion lainsäädäntö edellyttäisi.

Puitepääatös ei merkitse muutosta siihen, millaisia tuomioita kansallisen lainsäädännön nojalla jäsenvaltiossa rekisteröidään. Sillä ei vaikuteta Suomessa toisen jäsenvaltion kansalaiselle annetun tuomion rekisteröintiin. Keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan yleissopimuksen 22 artiklassa säädettyyn velvollisuuteen lähettää sellaista tuomiota koskevat tiedot kansalaisuusjäsenvaltioon puitepääatöksellä ei vaikuteta muussa kuin tietojen vaihdon tehostamisen merkityksessä. Näiden tietojen lähettämistä ja niitä koskevien kyselyihin vastaamista on jo nopeutettu neuvoston päätöksellä 21 marraskuuta 2005. Se on Suomessa nyt täytäntöön pantavana.

Puitepääatös ei siis velvoita Suomea ryhtymään rekisteröimään sakkorangaistuksia rikosrekisteriin, vaikka useissa muissa jäsenvaltioissa sellaisia rangaistuksia rekisteröidään. Rikosrekisteriin merkitsemisen osalta puitepääatöksellä säännellään ainoastaan sitä, mitä tietoja kansallisen lainsäädännön mukaisesti rikosrekisteriin talletetuista tuomioista ja päätöksistä tulee tietojen vaihtamista varten rikosrekisteristä ilmetä. Puitepääatös ei koske sakkorekisteriä, koska sitä ei käytetä siinä tarkoituksessa, että aikaisempi sakkorangaistus otettaisiin tuomioistuimessa huomioon määrättäessä rangaistusta uudessa oikeudenkäynnissä. Sakkorekisteriä käytetään pääasiallisesti vain sakkojen perintään.

Tiedot ajo- tai liiketoimintakiellosta kuuluisivat oikeudenmenetyksinä vaihdettaviin tietoihin. Ne rekisteröidään Suomessa kuitenkin nykyisin muihin rekistereihin kuin rikosrekisteriin. Jotta oikeusrekisterikeskus voisi rekisterinpitäjänä toimia yksin puitepääatösehdotuksen 3 artiklan mukaisena keskusviranomaisena mainittujen tietojen tulisi

ilmetä myös rikosrekisteristä. Ajokielloista puitepääatös koskee ainoastaan tuomioistuinten tieliikennelain 75 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa määräämää ajokieltoa ja liiketoimintakieltoa sellaisen tuomion oheisseuraamuksena, joka merkitään rikosrekisteriin.

4. Ahvenanmaan toimivalta

Rikosoikeudellisten seuraamusten rekisteröinti kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan valtakunnan toimivaltaan.

5. Taloudelliset vaikutukset

Rikosrekisterin muuttaminen tavoitellun tietojenvaihtoverkoston osaksi edellyttää kustannuksia, joiden määrä ei kuitenkaan ole vielä arvioitavissa. Lisäksi on otettava huomioon järjestelmän käyttö- ja ylläpitokustannukset.

6. Toimivaltaperuste ja toissijaisuusperiaate

Toimivaltaperusteena on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 31 artikla, sellaisena kuin se on muutettuna Nizzan sopimuksella, sekä 34 artiklan 2 kohdan b alakohta. Jotta jäsenvaltiot voisivat asianmukaisesti vastata toisista jäsenvaltioista tuleviin omien kansalaisten rikosrekisteritietoja koskeviin kyselyihin, yhtenäisten velvoitteiden määrittäminen tiedon tallentamisesta on välttämätöntä. Vaikka keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskeva vuoden 1959 yleissopimus velvoittaa valtioita vaihtamaan rikosrekisteritietoja, valtiolla ei sen mukaan kuitenkaan ole velvollisuutta tallentaa saamaansa tietoa myöhempää käyttöä varten. Velvoitteiden koordinointi eurooppalaisella tasolla on siksi välttämätöntä. Puitepääatöksellä tietojen tallentamiskeinot jäävät kuitenkin jäsenvaltioiden päätettäviksi. Toimivaltaperuste on asianmukainen.

7. Toisten jäsenvaltioiden kannat

Toiset jäsenvaltiot suhtautuvat myönteisesti puitepääatöksen tarkoitukseen. Ne ovat kuitenkin varsin yksimielisiä, että ehdotuk-

sen 2 artiklan a) -kohdan tuomiomääritelmä on liian laaja. Tietojen vaihdon tulisi useimpien mielestä koskea vain tuomioistuinten lopullisia ratkaisuja eikä lainkaan hallinto- ja rahanomaisten päätöksiä. Jonkin verran erimielisyyttä on esiintynyt siitä, tulisiko tietojen säilytysajan rekisterissä määräytyä ehdotuksen mukaisesti tuomiojäsenvaltion vai kansalaisuusjäsenvaltion lainsäädännön perusteella.

8. Instituutioiden ja muut kannat

Neuvosto eikä Euroopan parlamentti ole käsitellyt ehdotusta.

9. Ehdotuksen kansallinen käsitteily ja käsittely EU:ssa

Ehdotuksen kansallinen käsittely on alkanut. Komissio esitteli ehdotuksen 2 päivänä maaliskuuta 2006 rikosasiayhteistyön työryhmässä. Ehdotuksen käsittely aloitettiin ja sitä on määrä jatkaa työryhmässä kesäkuussa 2006.

10. Valtioneuvoston kanta

Puitepäättöksen tarkoitusperä ja keinot sen toteuttamiseksi ovat hyväksyttäviä ja kannatettavia. Se ei merkitse olennaisia muutoksia keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa

vuonna 1959 tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen eikä pohjoismaiden välisen järjestyksen perusteisiin rikosrekisteritietojen vaihtamisen osalta. Se kuitenkin tehostaa merkittävästi tietojen vaihtojärjestelmän tosiasiallista toimivuutta.

Ehdotuksen 2 artiklan a) -kohdan tuomiomääritelmää voidaan pitää liian laajana. Hyvin lievienkin sakkoseuraamusten kuulumista vaihdettaviin tietoihin on vaikea ymmärtää, vaikka puitepäättös ei merkitsekään velvollisuutta rekisteröidä niitä kansalliseen rikosrekisteriin. Tietojen rekisterissä säilyttämisen osalta on syytä todeta, että rangaistus näkyy määrätyn ajan rikosrekisterinotteessa siksi, että se on osa rikoksen seuraamusta. Siksi tietojen säilytysajan rikosrekisterissä tulisi lähtökohtaisesti määräytyä tuomiojäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti ehdotuksessa esitetyllä tavalla.

Ehdotus sisältää aikaisempaan tietojen vaihtojärjestelmään nähden muutoksen siinä, että kansalaisuusjäsenvaltion on säilytettävä sille tuomiojäsenvaltiosta lähetetyt tiedot, vaikka se ei olisi niitä rekisteröinyt rikosrekisteriinsä tai se olisi poistanut rekisteröityjä tietoja kansallisen lainsäädäntönsä nojalla aikaisemmin kuin tuomiojäsenvaltion lainsäädäntö edellyttäisi. Tämä velvollisuus ei kuitenkaan ilmene selvästi ehdotetuista artikloista. Se olisikin sisällytettävä selvemmin kansalaisuusjäsenvaltion velvollisuuksia sääntelevään 5 artiklaan.